

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
Nemzetközi Gazdaságfejlesztés
és Külpolitikai Monitor**

Időszak:

2013. október

Dátum:

2013. november 15.

SZÁZADVÉG
ALÖZETVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÜLNEVEZETI TANULMÁNYOK ÉS KÜLNEVEZETI MONITOR

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	1
Nemzetközi Gazdaságfejlesztés.....	1
Befektetői hangulatbarométer	1
Külpolitikai Monitor	2
NEMZETKÖZI GAZDASÁGFEJLESZTÉS.....	3
A globális értékláncok és a nemzetközi beruházás kapcsolata.....	3
A külföldi működőtőke és a globális értékláncok	3
Trendek a globális értékláncokhoz kapcsolódó nemzetközi befektetések területén.....	6
Szakpolitikai tanulságok	8
BEFEKTETŐI HANGULATBAROMÉTER	10
Kezdik érteni az új gazdaságpolitikát a stratégiai partnerek	10
2010–2013: stratégiai irányváltás a gazdaságpolitikában	10
Növekvő üzleti bizalmi index	11
A Századvég Sigma indexe is javulást jelez	12
Bővülő export	13
Konklúzió	13
KÜLPOLITIKA MONITOR	14
A Vilniusi Keleti Partnerség Csúcs	14
Az Európai Szomszédságpolitikáról (European Neighbourhood Policy [ENP])	14
A Keleti Partnerségről.....	15
Oroszország szerepe	18
A Vilniusi Csúcs kapcsán felmerülő legfőbb napirendi pontok.....	18
Magyarország szerepe.....	19

Vezetői összefoglaló

Nemzetközi Gazdaságfejlesztés

Az aktuális eseti tanulmány a globális értékláncok (GVC) és a nemzetközi beruházások (FDI) kapcsolatát tárja fel. Az elmúlt két évtizedben a globális értékláncok terjedésében a GDP növekedését is meghaladó ütemű FDI-növekedés meghatározó szerepet játszott. A turbulenciákkal terhelt elmúlt pár évben a lendületes fejlődés megtört, és a racionalizálás jegyében a minőségi beruházások kerültek előtérbe. A beruházások célja lehet a tranzakciós költségek csökkentése, stratégiai viselkedés, piaci előny megtartása vagy piaci ismeret megszerzése. Ez történhet horizontális vagy vertikális formában: előbbinél azonos profilú leányvállalatot hoznak létre (pl. telekommunikáció), utóbbinál a termelési folyamat egyes fázisainak racionalizálása a cél (pl. autógyártás). Az elmúlt évek trendjei azt mutatják, hogy a bizonytalan pénzügyi környezetben felerősödik a tőkekivonás, kiruházás. Az értékláncokkal kapcsolatos fontos globális trend a 21. században, hogy a kormányzatok kiemelt szereplővé váltak a befektetési alapokon és az állami tulajdonú vállalatokon keresztül, főleg a fejlődő országok és egyes kiemelt ágazatok esetében.

A legfontosabb szakpolitikai cél a kereskedelmi akadályok leépítése, például multilaterális egyezmények segítségével, és a célzott beruházásösztönzés (iparági szemlélet helyett konkrét célkitűzések mentén). A döntéshozóknak mindig a hosszú távú hasznokat kell mérlegelni, vagyis az infrastruktúra és a humán erőforrás fejlődésének szem előtt tartásával kell beépülni a globális értékláncba. A kiruházások léte miatt a projektkövetés is rendkívül fontos, tehát nem csak a tőke bevonására, de annak megtartására is erőforrást kell allokálnia a szakpolitikai döntéshozóknak.

Befektetői hangulatbarométer

A hangulatbarométer elemzés célja, hogy bemutassuk azokat a legfontosabb stratégiai döntéseket vagy döntés előtt álló ügyeket, amelyek hatással vannak a Magyarországon befektető és befektetni kívánó vállalatok beruházási, foglalkoztatási és termelési döntéseire. Jelen tanulmányunkban a stratégiai partnerekkel folytatott kvalitatív interjúk tükrében értékeljük az elmúlt időszak stratégiai gazdaságpolitikai döntéseit, és azok hatását a fontosabb makrogazdasági mutatók vizsgálatával támasztjuk alá.

Külpolitikai Monitor

November 28-29-én Vilniusban kerül megrendezésre a harmadik Keleti Partnerség Csúcs. A találkozó tétje nem kicsi, ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az érintett szereplők, az EU, Oroszország és a partnerországok már megkezdték a felszín alatti puhatolózást és az erődemonstrációt. A társulási szerződések lehetséges megkötésével nagy a tétje az érintett államok számára ennek az eseménynek, hiszen ezáltal megfogalmazásra kerülne, hogy Európához vagy Oroszországhoz közelednének az elkövetkezendő időszakban. A vilnusi találkozó kapcsán különösen kényes kérdés Ukrajna helyzete, elsősorban a Timosenko-ügy miatt, valamint a szinte biztosan prognosztizálható további orosz „válaszcsepások” miatt.

Nemzetközi Gazdaságfejlesztés

A globális értékláncok és a nemzetközi beruházás kapcsolata

Folytatva a globális értékláncokról (global value chains, GVC) szóló elemzéssorozatunkat, az aktuális eseti tanulmány a GVC és a nemzetközi szintén megvalósuló beruházások kapcsolatát vizsgálja, valamint az ezzel kapcsolatos szakpolitikai implikációkat mutatja be. A nemzetközi beruházások elvülhetetlen szerepet játszanak ugyanis a globális értékláncok terjedésében, gyakorlatilag az építőkővének tekinthetők. A multinacionális vállalatok folyamatosan mozgatják a tőkéjüket országhatárokon átívelően, újabb és újabb befektetési lehetőségeket keresve. A GVC és a beruházások ilyen jellegű összefonódása, továbbá azon tény, hogy a kormányzatok egyre nagyobb szerepet vállalnak a beruházásokban és azok ösztönzésében, még fontosabbá teszi a téma vizsgálatát. Tanulmányunkban elsősorban az OECD [2013] kutatására támaszkodunk, mely egy külön fejezetet szentelt a témának.¹

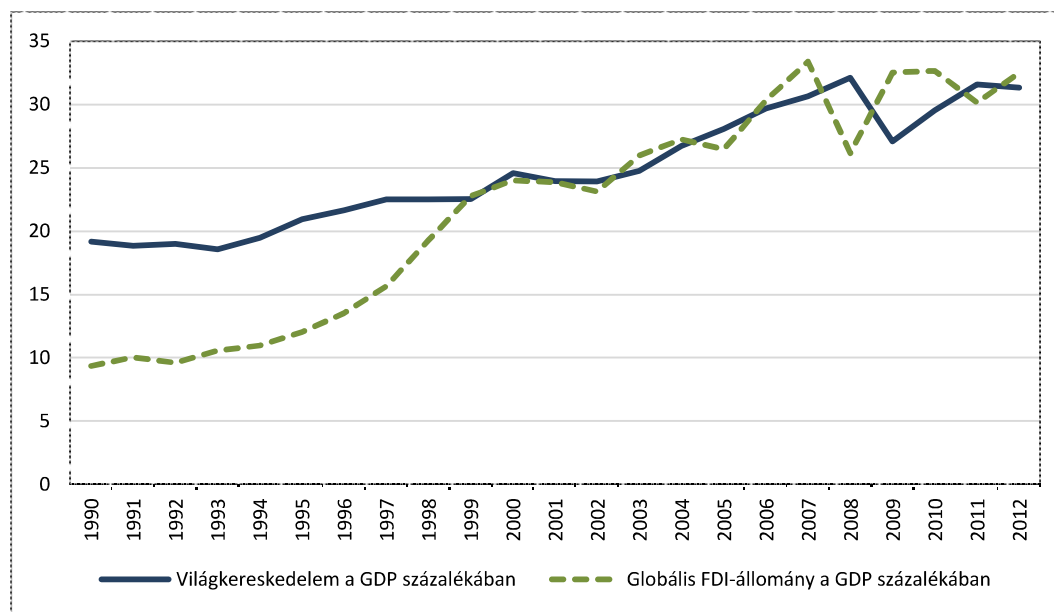
A külföldi működőtőke és a globális értékláncok

A globális értékláncok – leegyszerűsítve – két fő pilléren nyugszanak: a nemzetközi beruházásokon (külföldi működőtőkén) és a kereskedelmen. Ezeken a tényezőkön keresztül a globális értékláncoknak rendkívüli befolyása van a gazdasági fejlettségre, versenyképességre (legyen szó akár vállalatokról, akár nemzetekről), a technológiai transzferre és innovációra, továbbá nem utolsósorban a munkaerőpiacra. A külföldi működőtőke (FDI) egyfajta transzmissziós mechanizmusként, csatornaként szolgál az áruk, a szolgáltatások vagy az immateriális javak globális kereskedelméhez, amelyek a multinacionális vállalatok értékteremtésére szolgálnak.

A globális FDI-állomány az UNCTAD statisztikái szerint 2012-ben elérte a 23 000 milliárd dollárt is, miközben a világszintű kereskedelem is hasonló méreteket öltött a tavalyi évben. Az elmúlt húsz év távlatában vizsgálódva az is megállapítható, hogy a külföldi működőtőke állománya gyorsabban növekedett, mint a GDP. Az 1. ábrán jól kivehető a jelenség: miközben 1990-ben a működőtőke a világszintű bruttó hazai termék alig 10 százalékát tette ki és a kereskedelem aránya is 20 százalék alatt alakult, addigra 2012-ben ezek az arányok 30 százalék fölé kúsztak. A viszonylag stabil növekedést mindkét mutató esetében a világválság okozta pénzügyi és reálgazdasági turbulenciák térítették el a korábbi dinamikus növekvő trendtől.

¹ OECD [2013]: Chapter 4. Global value chains and international investment. In: Interconnected Economies: Benefiting from Global Value Chains, OECD Publishing

1. ÁBRA: A VILÁGKERESKEDELEM ÉS AZ FDI ALAKULÁSA 1990 ÉS 2012 KÖZÖTT (SZÁZALÉK)²

Forrás: UnctadStat, Századvég-számítás

Az elmúlt években – tekintettel a rosszabb konjunkturális környezetre – a mennyiségi beruházásokról inkább a minőség felé való eltolódás figyelhető meg. A multinacionális vállalatok működésük racionalizálására törekednek a kiszervezések elterjedésével. Gereffi és szerzőtársai [2005] szerint a vertikálisan történő szétválás (a globális értékláncok kialakulása) komolyan hozzájárult a nemzetközi beruházások felfutásához.³ Ennek célja pedig egyértelműen az volt, hogy az alacsonyabb hozzáadott értéket termelő szegmenseket kiszervezzék, és az olyan területekre fókuszáljanak az anyavállalatok, mint az innováció és a marketing.

A GVC-vel kapcsolatba hozható FDI beruházások szakirodalma alapvetően két területre tagozódik: az egyik a tranzakciós költségekkel és azok internalizálásával magyarázza a döntési folyamatokat, míg a másik „iskola” a behaviorizmusra (viselkedésemélet) helyezi a hangsúlyt, ahogyan erre az OECD [2013; 121–122. o.] tanulmánya is rámutat.

A tranzakciós költségek elméletének középpontjában a piacok és a hierarchiák állnak: Coase [1937] és Williamson [1975; 1979] szerint a gazdasági tranzakciók kétféle módon jöhetnek létre.⁴ Az első a szervezeti hierarchián keresztüli megoldás, a második pedig a piaci

² Világkereskedelem a GDP százalékában: (export+import)/GDP/2; Globális FDI-állomány a GDP százalékában: (beáramló FDI + kiáramló FDI)/GDP/2; Az adatok folyó áron, dollárban számítottak.

³ Gereffi, G. – Humphrey, J. – Sturgeon, T. [2005]: The Governance of Global Value Chains. Review of International Political Economy, Vol 12:1, 2005. február, pp. 78–104

⁴ Coase, R. H. [1937]: The Nature of the Firm. Economica, Vol. 4., 1937. november, pp. 386–405

Williamson, O. E. [1975]: Markets and Hierarchies: Analysis and Antitrust Implications. The Free Press, New York

Williamson, O. E. [1979]: Transaction Cost Economics: The Governance of Contractual Relations. Journal of Law and Economics, Vol. 22, pp. 223–261

megoldás. Bizonyos cégek azért léteznek/jönnek létre, mert a gazdasági tranzakciók hatékonyabban hajthatók végre a szervezeten belül, mint a piacon (a koordinációs költségek alacsonyan tarthatóak). A piaci tökéletlenségek hívják tehát életre a kiszervezéseket (Arrow [1974]),⁵ ezzel párhuzamosan pedig a kapcsolódó nemzetközi beruházásokat.

Az internalizációs elméletek azok, amelyek már a tranzakciós költségekkel egyértelműen párhuzamba hozzák az FDI áramlását. Először Buckley és Casson [1976], valamint Rugman [1981] értekeztek erről. Amennyiben egy hazai vállalat monopol vagy oligopol pozícióba kerül technológiai, költségoldali, pénzügyi vagy egyéb előnyből fakadóan, érdekeltté válik abban, hogy ezt az előnyt a nemzetközi piacok bevonásával fenntartsa vagy növelje úgy, hogy szervezeten belül (internalizált, belső módon), nem pedig piacon keresztül végezze a gazdasági tranzakcióit. Ezzel ellenőrzése alatt tudja tartani a hazai piacon a belépési korlátokat, lehetővé téve ezzel a monopolelőnyének fenntartását.

Az internalizációs elmélet szerint tehát a vállalatok hajlandóvá válnak az FDI típusú beruházások végrehajtására, amennyiben a piaci előnyüket még hatékonyabban tudják kihasználni a feladatok szervezeten belül, láncban történő kiszervezésével. A piaci tökéletlenségek és a tulajdonosi előnyök kihasználása, a kockázatok szétterítéséből fakadó hasznok kiaknázása egyértelmű motivációt teremt a beruházások kivitelezésére (OECD [2013; 121. o.].

A másik elméleti fősodor szerint a stratégiai viselkedéssel magyarázható a nemzetközi beruházások (és a globális értékláncok ilyen mértékű) térhódítása. Az FDI stratégiai szerepéről már 1966-ban értekezett Vernon, amikor az USA gazdasági folyamatait vizsgálta a termékciklussal összefüggésben.⁶ A termék az „öregedésével” párhuzamosan egyre elterjedtebbé válik (az új termékből sztenderd termék válik), a korai technológiai előnyök eltűnnek, az innováló vállalat előnyével egyetemben. Amikor ez megtörténik, a rentábilis termelés a költségek csökkentésével érhető el, így a vállalatok érdekeltek lesznek abban, hogy a termelésüket FDI segítségével kiszervezzék, olcsóbbá tegyék. Vernon elméletét többen is vizsgálták, alátámasztották (pl. Knickerbocker [1973], Graham [1978], Graham [1998]).⁷ Szintén lehetséges magyarázat, hogy a határon túli beruházás révén első kézből szerezhet a vállalat információkat a külpiacairól.

⁵ Arrow, K. [1974]: *The Limits of Organization*. W.W. Norton, New York.

⁶ Vernon, R. [1966]: *International Investment and International Trade in the Product Life Cycle*. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 80. pp. 190–207

⁷ Knickerbocker, F. T. [1973]: *Oligopolistic Reaction and Multinational Enterprise*. Harvard Business School Press. Boston, MA.

Graham, E. M. [1978]: *Transatlantic Investment by Multinational Firms: A Rivalistic Phenomenon*. *Journal of Post Keynesian Economics*. Vol. 1, pp. 82–99

Graham, E. M. [1998]: *Market Structure and the Multinational Enterprise: A Game-Theoretic Approach*. *Journal of International Business Studies*. Vol. 29(1), pp. 67–84

Az eddigiekben nem tettünk különbséget a beruházás típusa között, azonban ez is jelentős befolyásoló tényező. A horizontális és vertikális beruházásoknak ugyanis eltérő célja van a globális értékláncokban, ahogyan erre az OECD [2013; 123–124. o.] is felhívja a figyelmet. A horizontális esetben a multinacionális vállalat egy leánycéget hoz létre külföldön, azonos üzleti funkciókkal. Ezzel a koordinációs költségek csökkentését érhetik el (tehát a tranzakciós költségek internalizálásának elméletével hozható összefüggésbe). A leggyakoribb példákat erre a szolgáltató szektor vállalatai között találjuk meg: gondoljunk a telekommunikációs vállalatokra. A feldolgozóipar esetében is találunk példát horizontális beruházásokra, például a különböző országokban működtetett autókát összeszerelő gyárak. A nyersanyagok kitermelésével foglalkozó vállalatok pedig szintén ilyen jellegű beruházásokkal terjeszkednek a világban. Az ilyen típusú cégek gyakorta több globális értékláncban is fontos szerepet töltenek be, vagyis itt nem jelenik meg a kizárólagosság.

A horizontális beruházások igénye akkor merül fel leginkább, amikor egy adott gazdasági tevékenység helyhez kötött, fizikai jelenlét szükséges az adott piacon. A kereskedőnek közel kell lennie a vevőihez, a bányászatnak pedig a lelőhelyhez. Azonban a kockázatok szétterítésében is nagy szerepet játszik. Amennyiben egy termelő különböző földrajzi helyekről szerzi be ugyanazokat a félkész termékeket, egy-egy forrás kiesése még nem jelenti a saját gyártói kapacitásának szűkülését. A földrajzi koncentrációban rejlő veszélyek tökéletes példája volt a thaiföldi árvíz 2011-ben: a számítógépgyártók szinte kizárólag Thaiföldről szereztek be a merevlemezeket, ám az áradások nyomán bezártak a gyárak, így komoly kapacitásszűkítésre kényszerültek a beszerzők is.

A vertikálisan megvalósuló FDI a hozzáadott-érték termelésének különböző szakaszait hozza egy szervezeten belülre, melyre az egyik legkiválóbb példa a Shell.⁸ Ugyanakkor az ilyen jellegű beruházás komolyabb kockázatokat hordoz: stratégiai és politikai tényezők is befolyásolhatják. A folyamatok tervezése, koordinálása a számos technikailag és földrajzilag szétszórta munkafázis miatt komoly kihívást jelent. A vertikális beruházás esetében gyakran a globális értéklánc kizárólagosan egy vállalathoz/vállalatcsoporthoz köthető.

Összességében tehát a horizontális és vertikális nemzetközi beruházások számos úton hozzájárulhatnak egy globális értéklánc fejlődéséhez. A valóságban gyakran keverednek is ezek a funkciók, és egy multinacionális cég mindkét típusú beruházást megvalósítja.

Trendek a globális értékláncokhoz kapcsolódó nemzetközi befektetések területén

A multinacionális vállalatok folyamatosan alakítják a nemzetközi portfóliójukat, tevékenységüket. Azonban nem csak beruházás, hanem kiruházás (tőke kivonás) is gyakran

⁸ A Royal Dutch Shell (Shell) a világ egyik legnagyobb multinacionális olajvállalata. A vertikálisan integrált vállalat az olaj- és gázüzletág minden területén érdekelt, legyen szó új mezők kutatásáról, kitermelésről, finomításról, kereskedelemről, marketingről, áramtermelésről.

történik a tevékenységek racionalizálása folyamán. Az ilyen jellegű tőke mozgások volumene bizonytalan gazdasági környezetben megemelkedik, ahogyan azt az elmúlt években is tapasztalni lehetett. Az OECD kalkulációi alapján 2003 óta trendszerűen emelkedett a világszintű tőke kivonás mértéke, csúcsát 2007-ben érte el: ekkor közel 600 milliárd dollár értékű kiruházás történt, majd 2011-ben újból megközelítette a csúcst a tőke kivonás (500 milliárd dollár). Szintén remekül mutatja a válság okozta turbulenciákat az összeolvadások és felvásárlások értékének alakulása. 2003 és 2007 között 400-ról 1700 milliárd dollárra ugrott a mutató. A válság hatására a felvásárlások jelentősen visszazuhanak, és a 2012. évi gyengébb konjunktúra is érzékelteti hatását: több éves mélypontra, 700 milliárd dollárra csökkent az ügyletek összértéke.⁹

Az összeolvadások és felvásárlások adatai alapján egyértelmű tendenciának látszik, hogy az ilyen jellegű beruházások elsősorban a vállalatok főtevékenységével összefüggésben jöttek létre. Ez azt jelenti, hogy például az autóipari cégek más autóipari cégekben szereztek részesedést. 1995-ben a felvásárlások közel 50 százaléka volt ilyen jellegű, vagyis a főtevékenységgel megegyező ügylet, ám 2003 után 80 százalék körül mozog ez az arányszám. Az ilyen jellegű változások oka elsődlegesen abban keresendő, hogy az évek folyamán a kereskedelmi és beruházási liberalizáció nyomán sokkal könnyebben megvalósíthatóak az ilyen jellegű beruházások. Emellett az info- és telekommunikáció fejlődése, a fejlődő országok technológiai előrehaladása lehetővé tették, hogy a multinacionális vállalatok ne legyenek rákényszerülve a tevékenységük szempontjából széles nemzetközi integrációra.

A globális befektetéseket érintő fontos trend a 2000-es években, hogy a kormányzatok egyre lényegesebb szereplővé léptek elő: egyre gyakrabban jelennek meg ugyanis a világgazdaságban, mint befektetők, elsősorban állami befektetési alapokon és állami tulajdonú vállalatokon keresztül. A világ 500 legnagyobb bevétellel bíró vállalata között számos tekintetben előretörtek az állami tulajdonban lévő vállalatok (ÁTV), ahogyan ez az 1. táblázatban is látszik. Míg 2000-ben a bevételek 6 százaléka tartozott a vizsgált körben az ÁTV-khez, addigra 2011-re ez az arány 20 százalékra emelkedett. Az 500 legnagyobb vállalat alkalmazottainak pedig már 30 százaléka dolgozik ÁTV-kben.

Az állami tulajdonú vállalatok által eszközölt felvásárlások a 21. század eleje óta folyamatosan növekednek, mind abszolút értékben, mind pedig a globális felvásárlások értékének arányában. A trendek megtörését a globális pénzügyi válság okozta, azóta ismét csökkenő tendenciát regisztráltak. 2012-ben közel 70 milliárd dollár értékben kötöttek akvizíciós ügyletet állami tulajdonú vállalatok, ami a globális felvásárlások több mint 10 százalékát tette ki. 2009-ben voltak csúcson a mutatók 140 milliárd dollár és 22 százalék.

⁹ Az adatok az OECD [2013] 125. oldalán található, 4.3 ábráról származnak.

1. TÁBLÁZAT: AZ ÁLLAMI TULAJDONBAN LÉVŐ VÁLLALATOK SZEREPÉNEK VÁLTOZÁSA A TOP 500-BAN 2000 ÉS 2011 KÖZÖTT

	2000	2011
Állami tulajdonú vállalatok száma	7%	19%
Eszközállomány	8%	19%
Bevétel	6%	20%
Profit	7%	22%
Saját tőke	9%	21%
Alkalmazottak száma	19%	30%

Forrás: OECD [2013] 126. o., Századvég-szerkesztés

Két tényező miatt fontos az állami tulajdonú vállalatok ilyen előretörése a globális értékláncok szempontjából. Egyrészt ezek a befektetések csupán néhány szektorra koncentrálódnak: 97 százalékuk kitermelő iparágakat érintett (olaj, gáz, közművek, energia, bányászat). A másik tényező a beruházás fogadó országa, ugyanis mindösszesen 10 országba érkezett az állami tulajdonú vállalatok általi beruházások 87 százaléka. Az első helyen Ausztráliát találjuk, majd Svájc és Brazília következik a sorban. Külön kiemelendő még a listáról Sierra Leone és Portugália. Előbb esetében a 2012-ben eszközölt 1,5 milliárd dolláros befektetés csak állami tulajdonú vállalathoz köthető, de az ibériai országban is 55 százalék ez az arány. Ez jól jelzi, hogy milyen fontos tőkeforrást jelentenek napjainkban az ÁTV-k, főleg olyan országok esetében, melyek valamilyen okból kevésbé vonzóak a befektetők számára.

Szakpolitikai tanulságok

A globális értékláncokkal kapcsolatos szakpolitikai elgondolások még relatíve újak tekinthetők és a szakirodalom is még csak gyerekcipőben jár. A beruházási politikák olyan irányú formálása, mely a GVC-t állítja középpontjába, szintén újdonságnak számít. Néhány releváns szakpolitikai következtetést azonban már érdemes lehet levonni az eddigi ismeretek alapján.

A globális értékláncok drasztikus fejlődésnek indultak és számtalan helyre elérnek, legyen szó a mikrovállalkozásoktól egészen a globális multinacionális vállalatokig. Nincs egyértelmű fókuszcsoporthoz az ezzel kapcsolatos politikáknak, ezért általánosságban az a legjobb gyakorlat, hogy a kereskedelmi korlátok folyamatos leépítésével mélyebben integrálódjon az adott ország a globális értékláncok hálózatába. A kétoldalú és a regionális egyezmények, megállapodások szintén hasznosak lehetnek a résztvevő országok, legfontosabb partnerek közötti kereskedelem és beruházások megkönnyítésére. Ugyanakkor a jelenlegi nemzetközi beruházási politikák architektúráját nézve – amely ezernyi kétoldali és regionális szerződést tartalmaz – számos bizonytalan, kétes helyzetet teremthet, visszafogva ezzel a globális értékláncok terjedését. A többoldalú, multilaterális egyezmények sokkal inkább kiszámítható beruházási környezetet teremtenek. A jelenlegi válság, ami számos esetben a globalizáció

lelassulásával járt együtt, emlékeztetőül szolgál arra, hogy a globális értékláncok fennmaradása nem magától értetődő dolog, a szakpolitika is számít a fejlődés fenntartásához.

A nemzetközi befektetési stratégiák elmozdulása egy funkcionális irányba arra utal, hogy az állami beruházásösztönzés és az ezekhez kapcsolódó szakpolitikák számára is egy sokkal inkább célzottabb megközelítés szükséges, mint a jelenleg is túlnyomó többségben lévő iparági szemlélet. Az ösztönzőknek pedig mindig a hosszú távú fejlődést kell szem előtt tartaniuk, vagyis olyan módon kell beépíteni a gazdaságba a globális értékláncokat, hogy az az infrastruktúra és az emberi erőforrás fejlődésével egy fenntartható gazdasági pályán tartsa az adott országot. A kormányzatoknak ugyanakkor azt is érdemes szem előtt tartaniuk, hogy a tőke „folyékony” természetű. A kiruházások, tőkekivonások ugyanúgy részét képezik a globális értékláncokat érintő folyamatoknak. A tőke mindig a jobb, olcsóbb vagy innovatívabb megoldást keresi, a kivonás nem szimplán a gazdasági ciklusok következménye lehet. Ez rávilágít arra is, hogy nem csak a tőke bevonására, hanem annak megtartására is erőforrást kell fordítani a szakpolitikának. Ugyanis gyakran, ha a tőketulajdonos úgy érzi, törődnek vele és fontos a vállalata, és amit tesz a gazdaságért, valamint a társadalomért, úgy további beruházások is követik az elsőt.

A legnagyobb multinacionális cégek mellett már az állami tulajdonú vállalatok is egyre komolyabb szereplői a tőkepiacnak és ez által a globális értékláncoknak. Azonban ez utóbbiak esetében felvetődhetnek olyan aggályok, melyek a piacokra és a versenyre tekintettel akár negatív tolvagyűrűző hatást is generálhatnak. Az ilyen vállalatoknak a beruházásaik során ugyanúgy figyelembe kell venniük a saját szerepüket és felelősségüket mind a gazdaságban, mind a globális értékláncban.

Ahogy Gereffi és szerzőtársai [2005; 99. o.] megfogalmazták: „a globális értékláncok elterjedése miatt elengedhetetlen megérteni azt, hogy a fejlődő országok vállalatai hogyan kapcsolódhatnak a globális piachoz, milyen előnyei vannak ennek és milyen kockázatokat hordoz ez magában, valamint a részvételből eredő nettó haszon növelése hogyan is lehetséges.”

Befektetői hangulatbarométer

Kezdi érteni az új gazdaságpolitikát a stratégiai partnerek

A Kormány stratégiai partnereivel folytatott kvalitatív interjúk alapján a stratégiai partnerek kezdik érteni a Kormány gazdaságpolitikai szándékait a külső és a belső egyensúly megteremtésére vonatkozóan. A fordulópontot a hazánkkal szembeni túlzottdeficit-eljárás megszüntetése jelentette. Elismerik a Kormány erőfeszítéseit a költségvetési egyensúly elérésére, de remélik, hogy a 2014-es évtől kezdődően már nem kell számolniuk váratlan adóváltozásokkal, amelyek jelentősen megnehezítik az üzleti tervezést és visszafogják a beruházásokat. A nem reprezentatív stratégiai partner interjúk során szintetizált információkat az üzleti és kompozit konjunktúra indexekkel, a várakozásokat tükröző Századvég SZIGMA indikátorokkal és a válság előtti szintet elérő exportvolumennel támasztjuk alá.

2010–2013: stratégiai irányváltás a gazdaságpolitikában

Éles fordulat következett be a 2010-es kormányváltás után a gazdaságpolitikában. A korábbi hitelalapú (debt-fare) gazdasági növekedési koncepció helyébe egy munkavállalásra és belső megtakarításra épülő (work-fare) növekedési stratégia került. A Kormány stratégiai partnereit leginkább érintő három stratégiai intézkedési terület a következő:

1. A költségvetés konszolidációja, valamint ezzel együtt az államadósság fenntartható pályára állítása, és ennek következményeként kikerülés a túlzottdeficit-eljárás (EDP) alól.
2. A külső pénzügyi sebezhetőség csökkentése, az ország külső tartozásainak leépítése, és ennek révén a gazdaságpolitikai mozgástér növelése.
3. A gazdasági aktivitás és foglalkoztatás növelése, amelynek részét képezik a közfoglalkoztatási programok, az oktatási rendszer hasznosítható tudás-átadásra épülő átalakítása és az élők munkára rakódó terhek csökkentése, a közteherviselés teherbíró-képességhez jobban alkalmazkodó átalakítása. Ez utóbbi alatt általánosságban a tőkejövedelmek, valamint az oligopol és monopol vállalatok adóterheinek növekedését értjük szemben a munkajövedelmek terheinek csökkenésével és a megélhetési költségek – rezszi – csökkentésével.

A 2010 előtti időszakra jellemző volt egy a külföldi működőtőkét és külföldi forrásokat a belső forrásokkal szemben általánosságban előnyben részesítő gazdaságpolitika. Erre szüksége is volt az országnak az aktuális külső finanszírozási igényének fedezésére, a deficitese külkereskedelmi és jövedelmi mérleg finanszírozására. Az is látható volt, hogy ez a gazdaságpolitika nem fenntartható, hiszen míg a beáramló külföldi működőtőke és a külföldi hitelek a jelenben fedezik hazánk külföld felé fennálló tartozásainak finanszírozási igényét, addig közép és hosszú távon ez a fajta tartozásnövekedés gerjeszt egyre nagyobb további

külső finanszírozási igényt.¹⁰ Ennek a gazdaságpolitikának, a külső tartozásból növekedésnek a fenntarthatatlansága 2008-ban vált nyilvánvalóvá, amikor a külföldi portfólió-befektetők kockázatészége megcsappant, elapadtak a külső források, és hazánk az IMF-hez kellett fordulnia végső menedékért (lender of last resort).

A 2008 és 2010 közötti változtatások még mindig nem hoztak paradigmaváltást a gazdaságpolitikába, az intézkedésekkel csupán a paraméterekhez nyúltak, csökkentették a jövedelmek vásárlóerejét és a fogyasztást, de az újraelosztás, a közteherviselés korábbi rendszerét nem változtatták meg. Továbbra is egy debt-fare típusú gazdasági növekedési koncepció jellemezte a magyar gazdaságpolitikát, amelyben a viszonylagos és átmeneti egyensúlyt a reálbérek alacsonyabb szintjén, és a külső tartozás IMF hitelekkel is terhelt magasabb szintjén teremtették újra.

2010 után a stratégiai irányváltással a Kormány számos nemzetközi pénzügyi-befektetői csoport számára teremtett új és váratlan helyzetet (kötelező magánnyugdíjpénztárak felszámolása, különadók rendszere, devizahitelek megsegítése). Szokatlannak számított az is, hogy a Kormány minden áron teljesíteni kívánja a hiánycélt, és azt nem közvetlenül a munkajövedelmek adóterheinek növelésével és a költségvetési kiadások drasztikus csökkentésével valósítja meg. Az év közbeni többszöri adóváltoztatások azt a látszatot keltették, hogy Magyarországon a Kormány bármikor önkényesen beavatkozhat a piaci folyamatokba, ezzel kiszámíthatatlan gazdasági környezetet teremt, amelyben nem lehet előre tervezni az üzleti döntéseket, amelynek következtében a beruházások visszaesnek. Erre a jelenségre ráerősítettek a hitelminősítők, a nemzetközi média és a versenyképességi rangsorokban mért percepciók. Az a kép alakult ki a befektetők és a helyi gazdasági szereplők (stratégiai partnerek) körében, hogy a magyar gazdaságpolitika az átalakításokkal megkérdőjelezi a magántulajdon szentségét, a külföldi befektetőket egységes egészként kezelve elutasítja, és önkényesen adókat vet ki, amikor érdeke úgy kívánja.

A stratégiai megállapodásokra pontosan azért is volt szükség, hogy a Kormány aláhúzza: az exportra termelő, saját tőkejövedelem-elvárásait az exporton keresztül finanszírozni képes, a munkahelyeket teremtő és beszállítói hálózatot fejlesztő cégek fontosak a Kormány számára. A Kormány támogatja ezen cégek bővülését és partnerként áll kezdeményezéseikhez.

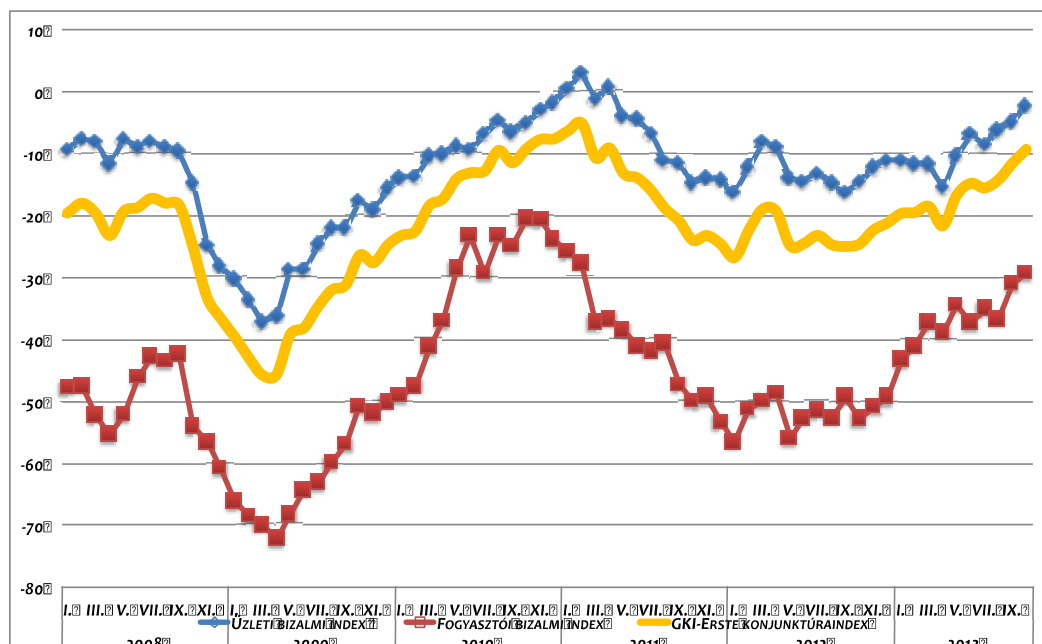
Növekvő üzleti bizalmi index¹¹

Valójában a stratégiai partnerekkel folytatott konzultációk alapján a fordulópontot többek között a túlzottdeficit-eljárásból való kikerülés és az IMF hitel előtörlesztése jelentette. Ezt igazolja vissza a GKI konjunktúra indexe is. A lokális mélypont 2013 elején

¹⁰ Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az FDI jó és kívánatos a Századvég Gazdaságkutató álláspontja szerint is, csak nem mindegy milyen szektorokba és milyen áron érkezik be az országba. Pontosán azért van szükség a magyar gazdaság pénzügyi szuverenitásának megteremtésére és a külső tartozás csökkentésére, hogy a külföldi tőkebevonásra egy jól megtervezett stratégia mentén kerülhessen sor, és ne kényszer hatása alatt.

¹¹ <http://www.gki.hu/konjunktura/oktoberben-folytatodott-gki-erste-konjunkturaindex-emelkedese> alapján (letöltve: 2013.11.11.)

következett be az üzleti bizalmi index alakulásában, majd a májusi túlzottdeficit-eljárásból való kikerülés óta az index értéke folyamatosan emelkedik, és most már felette van a 2010-es választások előtti szintnek.

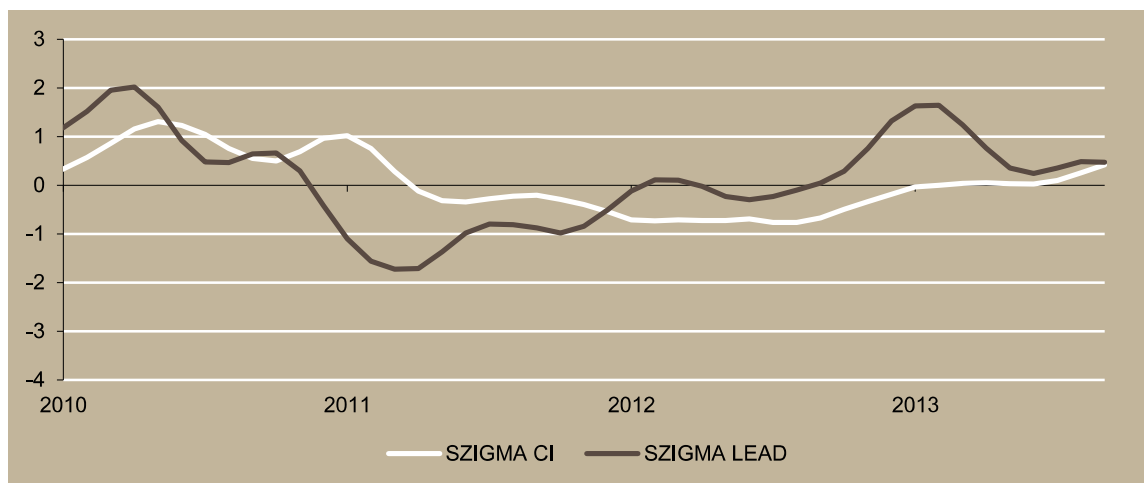

1.ÁBRA: GKI-ERSTE KONJUNKTÚRAINDEX ÉS ÖSSZETEVŐI (FORRÁS: GKI)

A Századvég Szigma indexe is javulást jelez

A Századvég SZIGMA indikátorainak legfrissebb jelzése szerint a hazai gazdaság teljesítménye trend feletti növekedést mutat az elmúlt hónapokban. Két indexszel mérjük a gazdaság teljesítményét, a SZIGMA CI a gazdaság jelenlegi állapotára vonatkozóan tartalmaz információkat. Ez az index az egymást követő nyolcadik hónapban is pozitív tartományban volt és lassan, de fokozatosan emelkedik.

A másik index a SZIGMA LEAD indikátor, amellyel a jövőre vonatkozó, rövidtávú várakozásainkat számszerűsítjük. E mutató 2012 szeptemberében váltott pozitívba, és a mutató szerint a magyar gazdaság egészen 2013 végéig gyorsuló ütemben növekedhet.

2.ÁBRA: SZÁZADVÉG SZIGMA CI ÉS SZIGMA LEAD INDIKÁTOROK ÉRTÉKEI

Bővülő export¹²

Utoljára 2011 első negyedévében sikerült a magyar gazdaságnak akkora külkereskedelmi mérleg többletet realizálnia, mint 2013 harmadik negyedévében. Valóságos esély kínálkozik arra, hogy érdemi növekedést mutasson fel az export a korábbi időszakok stagnálása után.

Az exportban a külföldi vállalatok részaránya 80%¹³. Az export bővülése visszaigazolja azt, amit háttérbeszélgetéseink alapján szintetizáltunk, vagyis hogy az exportorientált, külföldi többségi tulajdonú vállalatok konszolidálnak tekintik a magyarországi gazdaságpolitikai helyzetet.

Pontos adatok csak december elején állnak majd rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy mi áll az exportvolumen növekedésének hátterében. Valószínűsítjük, hogy továbbra is elsősorban a járműgyártás játszik szerepet az export bővülésében, de reményeink szerint a korábbi húzóágazatok is erőre kapnak (számítógép, elektronikai, optikai termékek gyártása)

Konklúzió

Összességében azt tapasztaljuk, hogy kezd beérni a Kormány stratégiai partnerségekbe fektetett munkája. Ezt a diszkrecionális munkát – ami a Kormány és stratégiai partnerei között zajlik – segíti a költségvetési helyzet konszolidációja, valamint az adóváltoztatások gyakoriságának mérséklődése.

¹² <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/kue/kue21309.pdf> alapján (letöltve: 2013.11.12.)

¹³ Forrás: Századvég számítás a Tao adatbázis alapján.

Külpolitika Monitor

A Vilniusi Keleti Partnerség Csúcs

November végén Vilniusban kerül megrendezésre a litván soros elnökség egyik legjelentősebb uniós programja, a keleti partnerségi csúcs. Ez lesz a harmadik ilyen találkozó, amelynek minden bizonnyal legizgalmasabb napirendi pontja Ukrajna kérdése lesz.¹⁴ A következő elemzés a *Keleti Partnerség* eddigi eredményeit, illetve a vilniusi csúcs kapcsán a legfontosabb napirendi pontokat kívánja megvizsgálni.

A soros litván uniós elnökség egyik legfontosabb napirendi pontja, hogy Vilniusba alá tudják-e írni Ukrajnával a társulási egyezményt vagy sem. Eddig úgy tűnik ennek legfőbb akadálya, még most is, Julia Timosenko volt államfő börtönből való kiengedése lehet. A háttérben az utolsó percig folynak az alkudozások. Kijelenthető, tehát hogy a keleti partnerség egészének jövője miatt fontos, hogy mi történik Vilniusban.

Az Európai Szomszédságpolitikáról (European Neighbourhood Policy [ENP])

Az ENP az EU keleti és déli szomszédjaival kapcsolatban biztosít politikai keretet. Az EU legfőbb érdeke, hogy olyan szomszédok vegyék körül, amelyek politikailag stabilak, ezáltal képesek a gazdasági fejlődésre. Az ENP révén az EU segítséget kíván nyújtani az érintett országok kormányainak, abban, hogy politikai és gazdasági reformok segítségével céljaikat végre tudják hajtani. Az ENP tehát az EU azon 16 szomszédjával ápolt kapcsolatait meghatározó külön keret, amelyek előtt eddig még nem nyílt meg az esetleges EU tagság perspektívája. Gesztusértékű lépésnek tekinthető, hogy ez a folyamat a 2004-es nagy bővítéssel egy időben került megfogalmazásra.

Az ENP a következő országokat foglalja magába: *Algéria, Azerbajdzsán, Egyiptom, Fehéroroszország, Georgia, Izrael, Jordánia, Libanon, Líbia, Moldova, Marokkó, Örményország, Palesztina, Szíria, Tunézia és Ukrajna*. Az európai szomszédságpolitika alá nem tartoznak azok az országok, melyekkel már folynak csatlakozási tárgyalások (*Macedónia, Törökország*) illetve azok az országok, melyeket társulási megállapodás köt az EU-hoz (*Albánia, Montenegró, Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Koszovó*).

Az ENP tehát az EU szempontjából stratégiaileg biztonságpolitikai és gazdasági célokat szolgál.

¹⁴ <http://www.eu2013.lt/en/vilnius-summit>

Az Európai Szomszédságpolitika (ENP) legfontosabb állomásai:

- 2003. március – 2004. május: az Európai Bizottság javaslatot tett az Európai Szomszédságpolitika főbb irányvonalaira és működésére;
- 2004. május: az Európai Bizottság hét ESZP-országról országjelentést készített;
- 2004. június: az EU-25-ök állam- és kormányfői jóváhagyták a Bizottság stratégiai dokumentumát;
- 2004 végéig: az Európai Bizottság és a hét ESZP-ország között megállapodás született az országok rövid és középtávú, kiemelt reformcélkitűzéseit tartalmazó ESZP cselekvési tervekről;
- 2005. február – július: elfogadták az Izraelre, Jordániára, Moldovára, Marokkóra, a Palesztin Hatóságra, Tunéziára és Ukrajnára vonatkozó ESZP cselekvési terveket, és megkezdték a reformok végrehajtását;
- 2005 vége – 2006. közepe: miután 2005 tavaszán bemutatták az említett országokra vonatkozó országjelentéseket, megkezdődtek az ESZP cselekvési tervekről szóló tárgyalások Örményországgal, Azerbajdzsánnal, Egyiptommal, Grúziával és Libanonnal.

A Keleti Partnerségről

A Keleti Partnerség az ENP keleti dimenziójának tekinthető. A Keleti Partnerség Programja 2008-ban kezdett megerősödni, elsősorban a grúziai válság (grúz-orosz konfliktus) nyomán lengyel és svéd kezdeményezésre. A kezdeményezés célja, hogy hat szovjet utódállamnak (*Ukrajna, Fehéroroszország, Grúzia, Azerbajdzsán, Örményország, Moldova*) erősödjön és egyben tisztázódjon az európai közösséghez fűződő viszonyai.

Az EU kiindulópontja a Keleti Partnerség programjával az volt, hogy a régióban legvonzóbb opciót tudja felajánlani az érintett hat állam, azaz Azerbajdzsán, Grúzia, Örményország, Fehéroroszország, Moldova, Ukrajna számára. Az európai közösség ugyanis abból a feltételezésből indult ki, hogy Oroszország bármit képes megtenni, annak érdekében, hogy ezt az együttműködést megakadályozza.

2008. június 19-20 ülésén az Európai Tanács még a grúz-orosz harcok előtt elfogadta az erről szóló tervezetet, továbbá felszólította az Európai Bizottságot, hogy 2009 tavaszára készítse el az EU és hat posztsovjet állam együttműködését megalapozó keretfeltételeket.

Végül 2009. május 7-én indította útjára formálisan az EU a Keleti Partnerséget. A kezdeményezés ekkor már a „tagság nélküli integráció” formulájaként is értelmezhető. A Keleti Partnerség céljai két és többoldalú keretben hivatottak megvalósulni. A kétoldalú dimenzió tartalmazza a társulási megállapodások, a szabadkereskedelmi megállapodások, a hosszú távú célként megfogalmazott vízumliberalizáció és az energetikai megállapodások fejlesztésének célkitűzését. A partnerek vállalásainak teljesítésében az Átfogó Intézményfejlesztési Program adminisztratív kapacitásfejlesztéssel nyújt segítséget. A

multilaterális dimenzió a partnerek reform- és modernizációs lépéseivel kapcsolatos információ- és tapasztalatcsere fórumait öleli fel, ösztönzi a regionális együttműködést.

A Keleti Partnerség kapcsán ki kell emelni, hogy az érintett országok különböző helyzetben vannak, ebből kiindulva nagyon heterogén elvárásokkal rendelkeznek a Keleti Partnerséggel kapcsolatban. Elsősorban két csoportba oszthatjuk az érintett országokat aszerint, hogy rendelkeznek európai uniós aspirációkkal vagy sem. Megkülönböztethetjük továbbá az országokat az Oroszországhoz fűződő viszonyuk szerint is.

Országok szerinti bontásban a következő megállapításokat lehet tenni:

- Azerbajdzsán

Baku számára elsősorban gazdasági előnyök miatt fontos a Keleti Partnerség sikere, ezen belül is főleg az energia szektort kell kiemelni. Politikai tekintetben Azerbajdzsánnak vannak megoldatlan területi konfliktusai a szomszédos államokkal (Hegyi Karabah kérdése). Az azeri fél úgy gondolja európai beavatkozással, jelentős javulás érhető el az azeri-örmény konfliktusban is. A közelgő vilniusi csúcson elsősorban Stratégiai Modernizációs Partnerségről szóló dokumentum aláírása várható.¹⁵

- Fehéroroszország

Az Európai Unió és Belorusszia közötti viszony meglehetősen konfliktusos. Összességében kijelenthető, hogy a legkevesebb előrelépés ezen ország esetében tapasztalható. Fehéroroszországgal szemben még mindig komoly aggályait fejezte ki az Európai Unió elsősorban a demokratizálódás és az emberi jogok megfelelő érvényesülésének hiánya miatt.¹⁶ Októberben az EU további egy évvel meghosszabbította a belorusz beutazási tilalom és vagyonbefagyasztási lista hatályát, arra hivatkozva, hogy a kormány továbbra sem kész feltételek nélkül szabadon engedni és rehabilitálni a politikai foglyokat. Ez pedig az európai közösség alapfeltétele a politikai szintű tárgyalásokhoz való visszatérésnek.

- Georgia (Grúzia)

Sokak szerint a Keleti Partnerségen sikerét bizonyíthatná, ha Vilniusban sikerülne aláírni és jóváhagyni az integráció társulási megállapodását Georgiával. Georgia kérdése egyébként is szimbolikus kérdés, hiszen a 2008-as grúz konfliktus megerősítette azt az előfeltevést, hogy az Európai Unió csak akkor érezheti magát teljesen biztonságban, ha közvetlen környezetében nincsenek konfliktusok. Továbbá a Grúziával kialakított szoros kapcsolatok mindenképp szolgálhatnak az orosz régiós dominanciával szembeni ellensúlyként.¹⁷

- Örményország

¹⁵ <http://www.eurodialogue.org/Eastern-Partnership-Policy>

¹⁶ http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2013_enp_pack/2013_memo_belarus_en.pdf

¹⁷ <http://fakproject.hu/docs/07-Szigetvari.pdf>

Az EU és Örményország közötti viszony alakulásában fordulópontnak tekinthető az örmény államfő szeptemberben lezajlott elköteleződése Moszkva irányába. Szerzs Szarkiszján elnök szeptemberben egyértelműen elkötelezte magát a Vámunió és az Eurázsiai Gazdasági Közösség mellett. Ebből kifolyólag kérdéses, hogy az EU milyen lépéseket fog tenni az örmény kapcsolatok fejlesztését tekintetve.

- Moldova

November végén Moldovában több tízezres tömeg tüntetett az európai integráció felgyorsításáért. Sokak szerint az esemény szimbolikus jelentőségű. A választópolgárok többsége azt várja a vilniusi csúcson, hogy aláírásra kerüljön az EU és Moldova közötti társulási szerződés.¹⁸ A júniusi tárgyalásokat követően, a korábbi politikai krízis ellenére minden esély meg van arra, hogy Georgiával és Moldovával is sor kerüljön a Társulási Megállapodás és annak részét képző Mély és Átfogó Szabadkereskedelmi Megállapodás (TM/DCFTA) parafálására.¹⁹

- Ukrajna

Ukrajna a Keleti Partnerség kulcs országa és egyben a leginkább kiszámíthatatlan szereplő. Kijev a másik öt országgal szemben már elérte, hogy a DCFTA parafálásra kerüljön. A tárgyalások kezdeti szakaszától kezdve az 1000 oldalas dokumentum aláírásáig tartó többéves folyamat során Kijevnek jelentős politikai fordulatot kellett véghezvinni elsősorban a jogállamiság, a demokrácia és a gazdaság tekintetében is.²⁰

2012-ben került megfogalmazásra az a három fő elvárás, amire korábban is utaltunk. Az Európai Parlament felkérésére Pat Cox, korábbi EP elnök és Aleksander Kwasniewski korábbi lengyel államfő közvetítő tevékenységet folytatnak Julia Timosenko volt ukrán kormányfő szabadon bocsátásáért. Ki kell emelni, hogy a korábbi kormányfő ügye szimbolikus kérdéssé vált az európai-ukrán kapcsolatok relációjában, hiszen az a nemzetközi közvélemény előtt mindig napirenden van. Október közepén került előterjesztésre az első jelentés az EP elé. Eszerint a KÜT által meghatározott feltételek még nem teljesültek ahhoz, hogy Ukrajna alá tudja írni a Társulási Megállapodást.

Október végén a KÜT értékelte az eddigi ukrán feltétel teljesítést. Az Európai Külügyi Szolgálat és a Bizottság elismerésüket fejezték az eddig elért eredménye tekintetében, azonban két kiemelt ügy tekintetében²¹ további aggodalmaikat fejezték ki.

Timosenko kapcsán a kulcskérdés, hogy a külföldi gyógykezelést követően újra börtönbe kell-e vonulnia vagy sem. Ha igen a nemzetközi közvélemény nyomására az elfogadhatatlan lenne, ahhoz, hogy folytatni lehessen a tárgyalásokat. Janukovics minden bizonnyal az utolsó

¹⁸ <http://hu.euronews.com/2013/11/04/moldova-europat-valasztana/>

¹⁹ <http://www.rferl.org/content/eu-eastern-partnership-checklist/25061049.html>

²⁰ <http://www.rferl.org/content/eu-eastern-partnership-checklist/25061049.html>

²¹ 1. Timosenko gyógykezelésének kérdése 2. Parlamentre, illetve az ügyészségre vonatkozó törvény

pillanatban fog döntést hozni, tehát a vilniusi csúcs legfőbb kérdésének kimenetele csak november közepén várható.

Oroszország szerepe

A Keleti Partnerség az elmúlt években részben az EU és Oroszország versenyévé vált, különféle perspektívákkal, érdekekkel és célokkal. Ebből kifolyólag az orosz fél érdekeinek figyelembe vétele mindenképp fontos. Oroszország, mint régiós nagyhatalmi szerepre törő szereplő a Keleti Partnerség programját egyértelműen vereségként éli meg. Az orosz vélemény szerint ezzel az EU egyértelműen orosz érdekeket sért. Miután a reálpolitikai tényezőket figyelembe vette az orosz fél, a vilniusi csúcsot megelőzően gazdasági, diplomáciai és katonai eszközöket is bevetett, annak érdekében, hogy nyomást gyakoroljon az érintett országokra. Oroszország már olyan nyomásgyakorló eszközöket próbál bevetni, melyekkel a vilniusi csúcs után tudja büntetni a KP országokat (pl.: Moszkva kilátásba helyezte az Oroszországban dolgozó vendégmunkások vízumának érvénytelenítését illetve további a FÁK-szerződésen alapuló megtorló intézkedéseket).

Az EU-nak Vilniusban tehát mindenképp választ kell adnia, arra a kérdésre, hogy képesek-e és ha igen, milyen mértékben „kompenzálni” a partnerországokat az orosz nyomás miatt elszenvedett hátrányok miatt. Ezek közül elsősorban hosszabb távú lépéseket tekintve Ukrajna orosz energiafüggőségének kérdése áll.

A Vilniusi Csúcs kapcsán felmerülő legfőbb napirendi pontok

A Vilniusi Csúcson a Keleti Partnerség jövőjét tekintve kulcsfontosságú kérdésekről születhet döntés.

A legfontosabb kérdések, melyek november végén napirenden lesznek a következők:

- Az első és egyben legfontosabb kérdés, hogy Ukrajna képes-e teljesíteni azokat a feltételeket, amelyek az alapját képezik annak, hogy aláírásra kerülhessen a társulási szerződés és szabadkereskedelmi megállapodás.
- A következő fontos kérdés, hogy mi várható Vilnius után az Európai Unió–Azerbajdzsán, illetve a Belorusz–Európai Unió relációban.
- Szinte végig napirenden van az a kérdés, hogy milyen további lépések várhatóak Moszkva részéről válaszként.
- A Vilniusi Csúcs fordulópontnak tekinthető, abban a tekintetben, hogy ez lesz az első nagy lépés annak irányába, hogy további különbséget tegyen az európai integráció tekintetében az érintett államok között. A csoportosítás szerint az egyik oldalon áll a közeledő Örményország, Georgia, Moldova és esetlegesen Ukrajna, a másik oldalon pedig Azerbajdzsán és Fehéroroszország.

Ha Moldova, Georgia, Örményország és lehetőség szerint Ukrajna közelebb kerülnek a társulási szerződés aláírásához, akkor a Vilniusi Csúcs mindenképp sikeres mérföldkőnek könyvelhető el, új fejezetet nyitva a Keleti Partnerség programjában. A Vilniusi Csúcs előtt még meglehetősen bizonytalan a helyzet, kiemelhető, hogy a jelenlegi felállás mellett mindenképp több forgatókönyvvel kell számolnunk.

Magyarország szerepe

Magyarország számára a Vilniusi Csúcs nagy jelentőséggel bíró esemény lesz, hiszen a soros elnökségben szereplő külpolitikai prioritás támogatása a jövőben is fontos hazánk számára. Magyarország számára külpolitikai előnyöket szolgál, hogy ezt folytatva továbbra is kiáll a Keleti Partnerség programja mellett. A V4 országok számára a Keleti Partnerség sikere, egyfajta erődemonstráció, hiszen ezáltal olyan összeurópai projekt kerül megvalósításra, amely megfelelő, ahhoz, hogy a visegrádi országok bizonyítani tudjanak, és ezzel egyidejűleg kiálljanak a keleti szomszédokkal kapcsolatos érdekeik mellett. Ezzel kapcsolatban azonban ki kell emelni, hogy Vilnius után különösen ügyelni kell arra, hogy Oroszországgal kapcsolatban ez ne okozzon semmilyen hátrányt a kétoldalú kapcsolatokban. Magyarország számára tehát mivel hagyományosan jó kapcsolatot ápol az érintett országok többségével és Oroszország pedig fontos stratégiai partner előnyös lehet az egész régió számára nyitott gazdasági térség koncepciójának felvállalása.